

ELÄMÄNTAITOJA OPPIMAAN

ESSI IKONEN (TOIM.)

 USKONNONOPETUS.FI

Copyright © Tekijät ja Agricola

Taitto ja ulkoasu:

Mari Huotari/Kiesus

Kansi:

Mari Huotari/Kiesus

Julkaisija:

Agricola-opintokeskus

Kirkkopalvelut ry

2015

ISBN-13 978-952-449-6

EAN-9789524493796

Painopaikka:

Anno Fennica Oy

Kirkkonummi

TEKIJÄT

Essi Ikonen (YTM) on filosofian ja uskonnon opettaja, opettajien täydennyskouluttaja ja Erilaista ussaa! -hankkeen koordinaattori. Hän on kiinnostunut identiteetin rakentumiseen liittyvistä kysymyksistä, elämäntaitojen oppimisesta sekä työtapojen ja oppimisympäristöjen kehittämistä.

Juha Luodeslampi on uskonnonpedagogiikan asiantuntija, jolla on pitkä kokemus opettajien kouluttamisesta ja toiminnallisten opetusmenetelmien kehittämisestä ja joka on julkaissut useita teoksia ja artikkeleita mm. kokonaisvaltaisesta kasvatuksesta ja taiteesta opetuksessa.

Elina Perttilä (TT) on raamatuntutkija, jonka kiinnostuksen kohteita ovat Vanhan testamentin tekstikritiikkiin liittyvät kysymykset, erityisesti vanhat käännökset. Tällä hetkellä hän tutkii koptinkielisiä Jobin kirjan käsikirjoituksia Suomen Akatemian rahoittamassa huippuyksikössä "Changes in Sacred Texts and Traditions" <http://blogs.helsinki.fi/sacredtexts>.

Saila Poulter (KT) toimii uskonnondidaktiikan yliopistonlehtorina Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitoksella. Häntä kiinnostavat katsomusopetuksen tehtävät yleissivistävässä koulussa, interkulttuurinen kasvatusta, jälkikoloniaalinen teoria sekä kasvatuksen ideologiset ja filosofiset kysymykset. Poulter on julkaissut näistä aiheista useita kansainvälisiä ja kotimaisia artikkeleita.

Leena Väisänen (KM) on toiminut erityisluokanopettajana ja koulunsa ortodoksiuskonnonopettajana. Työssään hän on paneutunut erityis- ja yleisopetuksen oppilaiden samanaikaisopetukseen ja oppimaan oppimisen taitojen opettamiseen.

TUOTTAJA:

Uskonnonopetus.fi tarjoaa täydennyskoulutusta ja opetusmateriaaleja opettajille aina esikoulusta lukioon. Tavoitteenamme on taitolähtöisen ja ilmiölähtöisen oppimisen edistäminen, joka tukee oppilaiden kasvua avarakatseisiksi ja ajatteleviksi tulevaisuuden osaajiksi.

Koulutuksemme soveltuvat katsomusaineiden opettajien lisäksi kaikille, jotka haluavat laajentaa osaamistaan taito- ja ilmiölähtöisestä opetuksesta sekä katsomuksellisen ja kulttuurisen moninaisuuden huomioimisesta koulussa ja luokkahuoneissa.

SISÄLLYSLUETTELO

ALKUSANAT	-----	2
JOHDANTO	-----	3
PEDAGOGISET LÄHTÖKOHDAT		
Mitä taitoja Erilaista ussaa! -työskentely opettaa?	-----	4
Turvallinen tila katsomusopetuksessa	-----	9
Vinkkejä turvallisen tilan luomiseksi	-----	11
Yhteistoiminnallisuus ja eriyttäminen	-----	13
TIETOA RAAMATTUUN LIITTYEN		
Raamatun kertomukset elämäntaitojen lähteenä	-----	15
Onko Raamattu totta? Raamatun tulkintatapoja	-----	17
Miten Raamatun kirjat ovat syntyneet?	-----	20

ALKUSANAT

IRMELI HALINEN

Opetusneuvos, OPS 2016 -opetussuunnitelmatyön päällikkö

Opetushallitus antoi uudet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuoden 2014 lopussa ja ne otetaan käyttöön paikallisen OPS-työn valmistuttua 1.8.2016. Uusi opetussuunnitelma tuo mukanaan muutoksia, jotka toivottavasti saavat sekä ajattelemaan että tekemään koulutyötä tuoreella tavalla. Tärkeitä kysymyksiä opetussuunnitelman perusteita laadittaessa olivat:

- Miten maailma ympärillämme muuttuu ja millaisin tiedoin, taidoin, arvoin ja asentein haluamme varustaa lapsemme tuohon muuttuvaan maailmaan?
- Millaista tulevaisuutta haluamme rakentaa?
- Mikä on se tarina, jonka haluaisimme myöhemmin kerrottavan tämän ajan peruskoulusta?

Voisiko tarina OPS 2016 -uudistuksesta kertoa, että noina vuosina lähdettiin tekemään asioita yhdessä ja rakennettiin vahvaa yhteistyötä yli oppiaine- ja luokka-asterajojen? Mukaan haettiin myös ihmisiä koulun ulkopuolelta ja saatiin sillä tavoin lisää voimavaroja ja asiantuntemusta. Opetuksessa ja oppimisessa lähtökohtia haettiin entistä enemmän oppilaiden kokemuksista ja havainnoista, ajatuksista ja ideoista. Käytettiin mielikuvitusta, lähdettiin ulos luokkahuoneesta, liikuttiin, kokeiltiin asioita ja tutkittiin yhdessä. Eri oppiaineissa opiskeltavat asiat pyrittiin hahmottamaan kokonaisuuksiksi, jotka auttoivat ymmärtämään asioiden välisiä yhteyksiä ja keskinäisiä riippuvuussuhteita – ymmärtämään maailmaa. Uskaltauduttiin vilpittömästi hakemaan keinoja oppimisen ja onnistumisen ilon kokemusten tuottamiseen ja saamiseen.

Tarinassa kerrottaisiin peruskoulusta, jossa entistä enemmän ohjataan kunnioittamaan ja puolustamaan ihmisoikeuksia, arvostetaan kulttuurista moninaisuutta ja harjaannutaan kestävään elämäntapaan. Koulussa tuetaan oppilaiden hyvinvointia ja mahdollisuuksia kehittää ja vahvistaa omaa identiteettiään. Maailman hahmottamisen ja ymmärtämisen ohella hyvinvointi edellyttää kasvamista oman arjen hallintaan. Taitojen merkitys korostuu ja koulussa ja koulun ulkopuolella opittava kietoutuvat entistä paremmin yhteen. Hyvinvointia edistää myös mahdollisuus tehdä jotakin toisten hyväksi, olla osa yhteisöä ja liittää oma työ yhteisiin ponnisteluihin.

Liittyäkseen tähän uuteen tarinaan opettajat tarvitsevat tukea ja rikasta materiaalia, joka tukee vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustaa, korostaa jokaisen oppilaan ainutlaatuisuutta ja oikeutta hyvään opetukseen ja auttaa opettajaa konkreettisesti saavuttamaan opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Tarvitaan materiaalia, joka tukee yhdessä tekemisestä ja oppimisen iloa ja antaa eväitä erityisesti taitojen vahvistamiseen ja laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen opetuksessa. Erilaista Ussaa -materiaali vastaa tähän tarpeeseen uskononopetuksen näkökulmasta. Se rakentaa omalta osaltaan tarinaa hyvästä suomalaisesta perusopetuksesta.

JOHDANTO

ESSI IKONEN

Kasvamisessa oman elämänsä haltijaksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi tarvitaan monenlaisia taitoja. Taitojen oppiminen onkin merkittävässä roolissa uudessa opetussuunnitelmassa. Oppiaines sisältöä ei enää opiskella yksinomaan erillisinä oppiaineina vaan **laaja-alaisen osaamisen edistämiseksi**. Tavoitteena on, että peruskoulun käynyt nuori on sosiaalisesti taitava, itsensä tunteva sekä ajatteleva ja hyvinvoiva kestävä tulevaisuuden rakentaja.

Erilaista ussaa! -materiaali auttaa opettajaa suunnittelemaan ja toteuttamaan **taitolähtöistä uskonnonopetusta**. Pääpaino on tunne- ja vuorovaikutustaidoissa, ajattelun ja oppimaan oppimisen taidoissa, sekä luontevasti uskontoon ja katsomuksiin liittyvissä taidoissa kuten eettisissä taidoissa, katsomusdialogitaidoissa sekä kulttuurisessa lukutaidossa. Työtapana on **yhteistoiminnallinen oppiminen**. Työskentelyn tavoitteena on saattaa erilaiset oppijat sekä erilaiset katsomukset ja näkemykset vuoropuheluun ja oppimisen ja kasvun välineiksi.

Taitoja opitaan Raamatun **kertomusten avulla**. Kertomuksilla on inhimillistä voimaa: niiden ikiaikaisten teemat rakkaus, hyvyys ja toivo koskettavat meitä kaikkia. Kertomusten juonellinen rakenne helpottaa oppimista sekä antaa rakennusaineita oman elämän jäsentämiseen kun oppilas voi eläytyä kertomuksen henkilöiden tilanteisiin ja valintoihin. Raamatun kertomukset ovat myös merkittävä osa kulttuuriperintöämme.

Tästä **Elämäntaitoja oppimaan** -oppaasta saat taustatietoa taitolähtöisen uskonnonopetuksen toteuttamiseen sekä vinkkejä lisälukemiseksi. Erilaista ussaa! -materiaali sisältää myös konkreettisia oppituntirakenteita, tehtäviä ja oheismateriaaleja:

- **Kolmen ruokalajin oppitunti** tarjoaa esikoulun ja alakoulun opettajille materiaaleja ja työskentelytapoja erityisesti tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen.
- **Ristin tie** -oppimispeli tarjoaa helpon ja hauskan tavan edistää ilmiölähtöistä oppimista yläkoulun ja lukion uskonnon tunneilla.
- **Lue kuvaa!** -kuvagalleria on kuvien ja symbolien lukutaitoa edistävä sähköinen materiaali, jossa taidehistoriamme klassikot avaavat uusia näköaloja kulttuuriin viesteihin symbolitutkija Liisa Väisäsen symboliselitysten avulla.

Linkit Lue kuvaa! -galleriaan, Kolmen ruokalajin oppituntiin ja Ristin tie -peliin löydät Erilaista ussaa! -hankkeen sivuilta osoitteesta <http://www.uskonnonopetus.fi/uskop-hankkeet/erkka-hanke>

Tervetuloa mukaan opiskelemaan Erilaista ussaa!

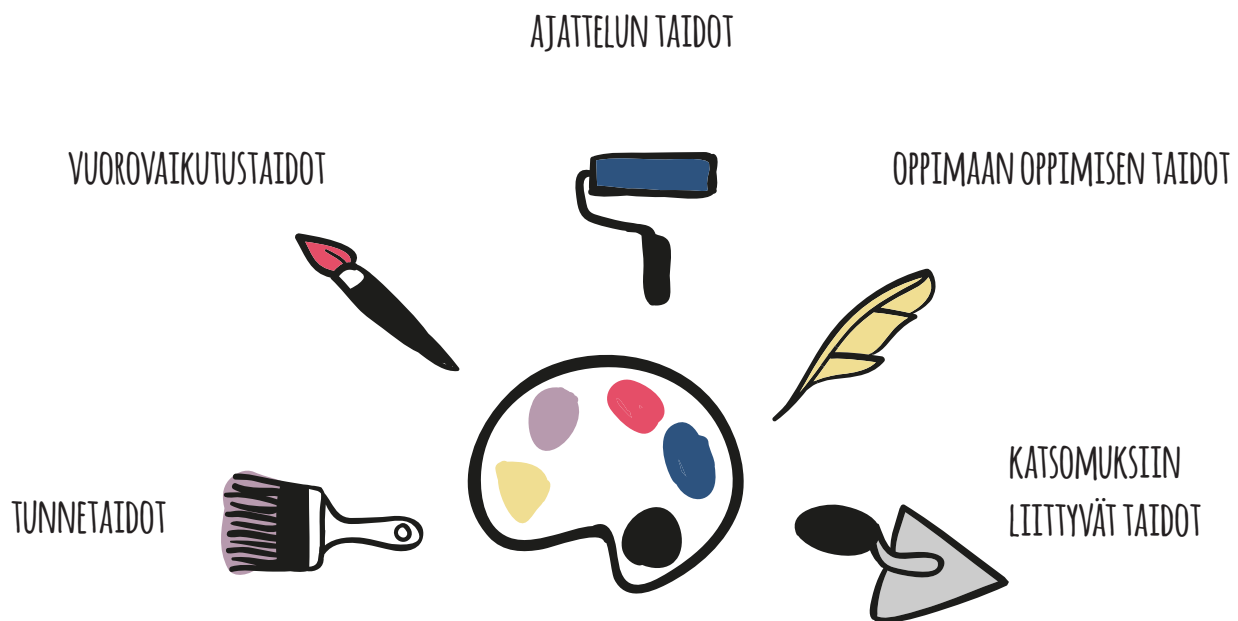
MITÄ TAITOJA ERILAISTA USSAA! – TYÖSKENTELY OPETTAA?

ESSI IKONEN

Erilaista ussaa! -työskentelyssä opitaan yleistaitoja kuten tunnetaitoja, vuorovaikutustaitoja, ajattelun taitoja ja oppimaan oppimisen taitoja, sekä uskontoon ja katsomuksiin luontevasti liittyviä taitoja kuten eettisiä taitoja, katsomusdialogitaitoja sekä kulttuurista lukutaitoa. Tässä kerrotaan mitä nämä taidot ovat ja miten niitä opitaan.

Taidot kietoutuvat toisiinsa ja usein yhden taidon vahvistaminen edistää myös toista. Esimerkiksi tunnetaidot ja ajattelun taidot ovat kiinteä osa vuorovaikutustaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja. Erilaista ussaa! -materiaalissa onkin pyritty luomaan sellaisia työskentelytapoja, jotka tukevat taitojen kehittymistä ja vahvistumista kokonaisvaltaisesti.

ERILAISTA USSAA! – TAITOPALETTI

TUNNETAIDOT

Tunnetaitoja ovat taito tunnistaa omia ja toisten ihmisten tunteita, taito nimetä ja ilmaista tunteita sekä taito säädellä tunneilmaisuaan. Tunnetaidot, erityisesti empatiakyky, ovat keskeisessä roolissa sosiaalisten taitojen kehittämisessä ja hallinnassa sekä itsetuntemuksen kehittämisessä. Tunnetaidot luovat pohjaa myös eettisten taitojen kehittämiselle.

Tunnetaitoja voidaan harjoitella esimerkiksi kehittämällä kehotietoisuutta ja tunteisiin liittyvien ajatusten tiedostamista. Kokemukselliset työtavat kuten kertomuspedagogiikka ja draama toimivat hyvin tunnetaitojen opetteluun välineinä. Keskeistä tunnetaitojen harjoittelussa on hyväksyntä ja hienotunteisuus: tunteita ei valita, eivätkä ne itsessään ole oikeita tai vääriä. Ihmiset reagoivat samoihin tilanteisiin erilaisilla tunteilla ja ilmaisevat tunteitaan eri tavalla ja eri intensiteetillä. Kasvatuksen tehtävänä on auttaa tunnistamaan ja kunnioittamaan omia ja muiden tunteita sekä opettaa tunteiden säätelyä.

Erilaista ussaa! -työskentely tukee tunnetaitojen oppimista mm.

- tarjoamalla valmiita harjoituksia ja välineitä tunnetaitojen harjoitteluun
- Kertomustyöskentelyssä eläytyminen kertomuksen henkilöiden ajatuksiin ja tunteisiin opettaa oppilaita huomaamaan, minkälaisia tunteita erilaisiin ajatuksiin voi liittyä. Tämä antaa heille välineitä jäsentää myös omia tunnekokemuksiaan.

AJATTELUN TAIDOT

Ajattelun taitoja ovat tiedon muistaminen, ymmärtäminen, soveltaminen, analysoiminen, yhdistely ja arvioiminen. Ajattelun taidot voidaan jaotella kriittisen ajattelun, luovan ajattelun ja ongelmanratkaisun taidoiksi riippuen ajattelutapahtuman kontekstista ja tavoitteesta. Ajattelun taidot ovat keskeisiä esimerkiksi oppimaan oppimisessa ja ylipäänsä yhteiskunnassa toimimisessa.

Ajattelun taitoja opitaan mm. luokittelemalla ja vertailemalla informaatiota sekä ratkaisemalla erityyppisiä ongelmia. Esimerkiksi ongelmalähtöiset työtavat tukevat hyvin ajattelun taitojen kehittämistä. Ajattelun taitoja opetellessa on tärkeää, että tehtävät ovat sopivan haastavia ja että oppija on motivoitunut asiasisällöstä, jonka avulla ajattelun taitoja harjoitellaan.

Erilaista ussaa! -työskentelyssä ajattelun taidot kehittyvät

- ongelmalähtöisten tehtävänantojen kautta: pienryhmät miettivät yhdessä miten tehtävänanto toteutetaan.
- Kolmen ruokalajin oppitunnin kertomustyöskentelyssä ihmettelykysymykset houkuttelevat lasta käyttämään mielikuvitustaan rohkeasti ja edistävät luovuutta.
- Sekä kertomustyöskentely että pienryhmätyöskentely opettavat oppilaita tarkastelemaan samaa tilannetta useista eri näkökulmista ja vertailemaan erilaisia näkemyksiä.

VUOROVAIKUTUSTAITOT

Vuorovaikutustaidot ovat kykyä ja halua vaihtaa ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä toisten kanssa. Niihin kuuluu mm. kuuntelemisen ja havainnoimisen taidot, taito ilmaista ja perustella omia ajatuksia ja taito ylläpitää keskustelua. Hyvät vuorovaikutustaidot helpottavat sosiaalisia suhteita ja edistävät yhdessä oppimista.

Vuorovaikutustaitoja voidaan opetella mm. roolileikkien ja tavoitteellisen yhdessä tekemisen avulla. Vuorovaikutustaitojen opettamisessa on tärkeää, että ilmapiiri on salliva erilaisia ilmaisun tapoja ja ajatuksia kohtaan ja että palaute ja muiden ajatusten kommentointi on myönteistä ja rohkaisevaa.

Erilaista ussaa! -työskentelyssä

- *Kolmen ruokalajin oppitunnin tervetulo hetki opettaa kohtaamaan, katsomaan silmiin ja tervehtimään.*
- *Eläytyminen kertomuksen tilanteisiin ja roolihenkilöiden ajatuksiin ja tunteisiin kehittää empatiataitoja ja opettaa katsomaan asioita erilaisten ihmisten näkökulmista.*
- *Omien ajatusten esittäminen ja muiden ajatusten kuunteleminen kehittävät ilmaisun ja kuuntelemisen taitoja.*

OPPIMISEN TAITOT

Oppimaan oppimisella viitataan tietoihin, taitoihin, asenteisiin ja toimintamalleihin, jotka ohjaavat uuden oppimista ja pitävät yllä yksilön halua oppia ja jatkaa työskentelyä silloinkin kun se tuntuu vaikealta. Oppiessaan oppimaan oppilas oppii tiedostaen suunnittelemaan, säätelemään ja arvioimaan oppimisstrategioitaan sekä tarkkailemaan oppimiseen liittyviä ajattelu- ja tunneprosesseja.

Projektioppiminen sekä ongelmalähtöisen ja tutkivan oppimisen työtavat, joissa oppilaat itse suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat oman työskentelyprosessinsa, sopivat hyvin oppimaan oppimisen taitojen harjoitteluun. Oppimaan oppimisen taitoja voidaan kehittää myös muissa työtavoissa esimerkiksi sisällyttämällä työskentelyyn säännöllisiä hetkiä, joissa oppimista pohditaan yhdessä. Oppimisen taitojen tukemisessa on tärkeää antaa sopivan vaativia tehtäviä ja kannustavaa palautetta, sekä kannustaa oppilaita pitkäjänteiseen työskentelyyn ja myös haastamaan itseään.

Erilaista ussaa! -työskentely

- *antaa opettajalle välineitä hyväksyvän ja erilaisia vahvuuksia huomioivan positiivisen palautteen antamiseen.*
- *ohjaa oppilaita tiedostamaan omaa oppimistaan mm. tarjoamalla välineitä jäsentyneeseen itse- ja vertaisarviointiin.*
- *antaa tilaa oppimisen pohtimiseen ennen ja jälkeen työskentelyn tapahtuvissa keskusteluhetkissä.*
- *tarjoaa ideoita projektityöskentelyyn*

KATSOMUSOPETUKSEEN LUONTEVASTI LIITTYVIÄ ELÄMÄNTAITOJA

Edellä esitettyjen taitojen lisäksi uskonnonopetuksen sisällölliset teemat tarjoavat mahdollisuuden oppia monia elämässä tarvittavia tärkeitä taitoja. Erilaista ussaa! –materiaalin sisällöt kehittävät mm. seuraavia taitoja:

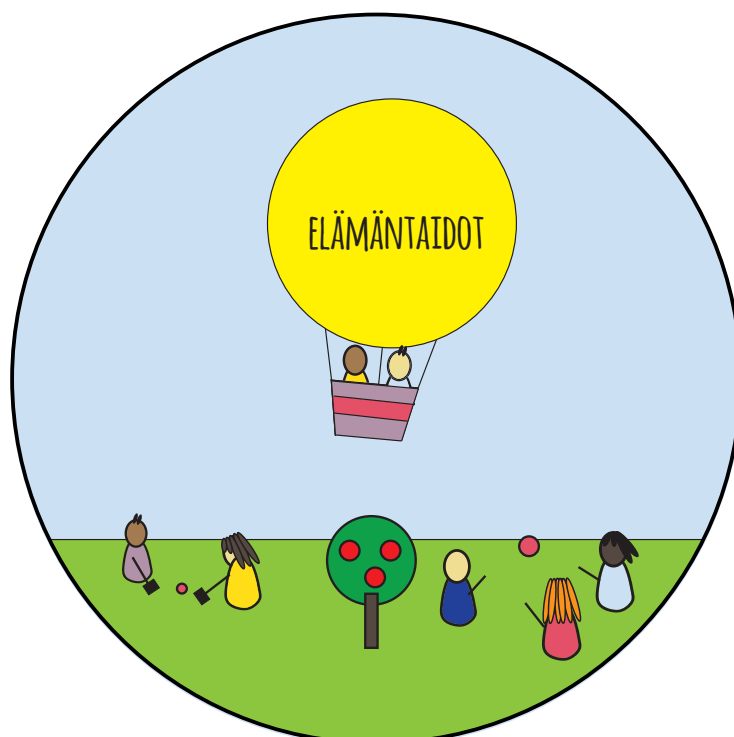
Eettiset taidot ovat kykyä tiedostaa ja arvioida omia ja toisten arvoja ja asenteita, jakaa ajatuksia eettisistä kysymyksistä erilaisia arvoja ja näkemyksiä kunnioittaen, sekä kyky toimia omien arvojensa mukaisesti. Eettistä taitoa on myös taito tarvittaessa kyseenalaistaa vallitsevia arvoja.

Merkityksenantotaidot ovat kykyä löytää merkityksiä asioissa ja asioiden välillä. Oppiminen on pohjimmiltaan taitoa muodostaa merkityksiä erilaisten asioiden välille. Elämän mielekkyyden löytäminen edellyttää taitoa löytää merkityksiä suhteissa toisiin ihmisiin ja ympäröivään todellisuuteen.

Katsomusdialogitaidot ovat taitoa jakaa ajatuksia katsomuksellisista ja eksistentiaalisista kysymyksistä ja elää yhdessä muiden niistä eri tavalla ajattelevien kanssa.

Kulttuurinen lukutaito on kykyä ymmärtää ja löytää eri kulttuurien merkityksiä sekä kykyä arvioida ja vertailla erilaisia ajattelutapoja ja käytänteitä. Kulttuurinen lukutaito auttaa toimimaan kunnioittavasti ja tehokkaasti erilaisuuden ja moninaisuuden keskellä.

Hiljentymisen taito. Hiljentyminen omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten äärelle voi olla nyky maailman viriketulvan keskellä haastavaa. Hiljentyminen on kuitenkin tärkeä taito, joka tukee itsetuntemuksen kehittymistä, keskittymistä ja oppimista.

KIRJALLISUUTTA JA LINKKEJÄ

Tunnetaidot:

Nummenmaa, Lauri (2010) *Tunteiden psykologia*. Helsinki: Tammi
Kokkonen, Marja (2010) *Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. Opi tunteiden säätelyn taito*. Jyväskylä: PS-kustannus
Peltonen, Anne & Kulberg-Piilola, tarja (2005) *Tunnemuksu*. Helsinki: LK-kirjat
Kerola, K., Kujanpää, S. & Kallio, A. *Tunteesta tunteeseen. Ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin*.
<http://www.edu.fi/tunteestatunteeseen> 6.6.2015

Ajattelun taidot:

de Aechegarria, Anne & Patience, Ian (2013) *Ajattelun taidot. työkaluja, tekniikoita ja ideoita, joilla edistetään parempaa ajattelua*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus Opikie.
Lavonen, Meisalo & al. *Luovan ongelmanratkaisun työtavat* <http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/lor/index.htm> 6.6.2015
Lavonen, Meisalo & al. *Tieto ja prosessikeskeiset työtavat*. <http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/tieto/index.htm> 6.6.2015

Vuorovaikutustaidot:

Keltikangas- Järvinen, L. (2010) *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. Helsinki: WSOY
Jyväskylän yliopisto, *Viestintätieteiden laitos. Ryhmäviestinnän perusteet -verkko-oppimateriaali*.
<https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviesti/osallistujat/yksilo/vuorovaikutustaidot.html>
8.6.2015

Oppimaan oppiminen:

Annevirta, T. *Miten arviointi tukee oppilaan oppimisen taitoa?* http://www.opi.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/perusopetuksen_oppilaan_arviointi/miten_arviointi_tukee_oppilaan_oppimisen_taitoa. 6.6.2015
Helsingin yliopisto, Koulutuksen arviointikeskus. *Mitä on oppimaan oppiminen?* http://www.helsinki.fi/cea/fin/Oppimaan_oppiminen/Oppimaan_oppimisen_arviointi/Mita_on_opi_opi.html
6.6.2015

Katsomusdialogitaidot:

Espoon kaupunki, Agora –hanke. *Askelia katsomusdialogiin*. <http://www.slideshare.net/Askeliakatsomusdialogiin/askelia-katsomusdialogiin-26.6.2015>
Fokus ry, *Uskonto- ja katsomusdialogista*. <http://yhteisymmarrysviikko.fi/uskontodialogista/> 4.8.2015

Kulttuurinen lukutaito:

Salo-Lee, Liisa. *Teemana maailmanlaajuinen vastuu. Monikulttuurinen osaaminen ja kulttuurinen lukutaito*. <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/2708/gloaalivastuu.html> 6.6.2015

TURVALLINEN TILA KATSOMUSOPETUKSESSA

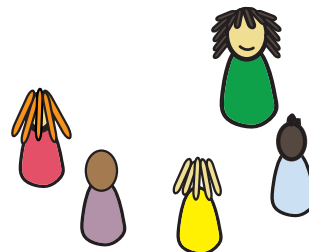
SAILA POULTER

Turvallinen tila (safe place) on metafora, joka kuvaa sellaista oppimisen ilmapiiriä, jossa jokainen oppilas kokee pystyvänsä ilmaisemaan näkemyksiään avoimesti ja ilman pelkoa naurunalaiseksi tai kiusatuksi joutumisesta. Erityisen tärkeää sallivan ja hyväksyvän ilmapiirin ajatus on silloin, kun oppilaan näkemykset poikkeavat merkittävästi muiden oppilaiden tai opettajan näkemyksistä. Turvallisen tilan käsite tulee sosiaalityön tutkimuksesta, ja sitä on alettu soveltaa myös kansalaiskasvatuksen, kulttuurien välisen kasvatuksen sekä uskonto- ja katsomusopetuksen tutkimuksessa. Turvallisen ilmapiirin luomiseksi voidaan soveltaa yleisiä ajatuksia kunnioittamisesta, suvaitsevaisuudesta ja inklusiivisesta oppimisesta. Peruseriaatteena on demokratian ja julkisen, kaikille avoimen keskustelukulttuurin vaaliminen, johon liittyy esimerkiksi asiallinen kielenkäyttö ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. On olemassa erityisiä periaatteita ja menetelmiä, joiden avulla luokkahuoneesta voidaan tehdä oppilaalle turvallinen tila oppia.

Erityisen tärkeäksi turvallisen katsomusopetuksen tilan rakentumisessa nousee opettajan rooli. Opettajan tulisi olla salliva ja avoin, oppilaan kannustava tukija, joka luo yhteiset keskustelun säännöt ja sietää katsomusten välisiä jännitteitä. Jotta katsomustunnista voisi lapsen ja nuoren yksilöllisessä kokemuksessa muodostua turvallinen paikka olla oma itsensä, tulla hyväksytyksi ehdoitta omine traditioineen, ajatuksineen ja arvoineen, vaatii se opettajalta tietoisuutta ja herkkyyttä omien toimintatapojen suhteen. Ennen muuta opettajalta edellytetään rohkeutta katsoa pedagogiikan vaikutuksia erityisesti erilaisiin vähemmistökatsumusryhmiin kuuluvien oppilaiden näkökulmista. Toisaalta kysymys voi olla niinkin yksinkertaisesta asiasta kuin siitä, miten fyysinen tila rakentuu: miten pulpetit järjestetään, miten asettelulla viestitään tai ei viestitä avoimen keskustelukulttuurin syntymistä.

Eurooppalaisten nuorten käsityksiä katsomusopetuksesta tutkittaessa on noussut esiin, että turvalisessa tilassa oppimista kuvataan oppimisena laadullisesti syvemmin, oppimista toiselta ja toisen avulla, kommunikointitaitojen kehittymisenä, sekä itsetuntemuksen lisääntymisenä. Oppilailla on toive siitä, että konflikteja opetuksessa vältetään ja toisen näkemystä tuetaan. Selkeän uskonnollisen identiteetin omaavat oppilaat kokevat herkemmin itsensä haavoittuvaisiksi katsomusasioista keskusteltaessa. (REDCo-projekti.)

Suomalaisen integroidun katsomusopetuksen kokemuksia tutkitaan parhaillaan; erityisen tärkeäksi turvallista tilaa määrittäväksi tekijäksi näyttäisi nousevan opettajan roolin lisäksi se, miten jokainen oppilas sitoutuu kunnioittamaan luokkatovereitaan sekä oma asenne, eli miten luokkatoveri osoittaa olevansa kiinnostunut toisen oppilaan esittämistä näkökulmista, miten osallistuva luokka on ja millaiset keskustelutaidot oppilailla on.

Kaikkeen pedagogiikkaan sisältyy myös riskejä; turvalliseksi tarkoitettu tila voi muodostua vastakkohdakseen jonkun oppilaan kokemusmaailmassa, mikäli opettaja ei ole tietoinen uskontoihin ja katsomuksiin liittyvistä valtasuhteista ja näkymättömistä hierarkioista, joiden kautta tullaan tuottaneeksi yksilöitä keskenään hyvin eriarvoisiin asemiin. Turvallisen tilan rakentumiseen ei tule suhtautua automaationa eikä kritiikittömästi, sillä oppilaan kokemus oppitunnista ei rakennu pelkästään sen varaan, mitä sanotaan, vaan myös niihin hienovaraisiin viesteihin, joita välitetään nonverbaalisesti tai vaikkapa edustetun tiedonkäsityksen kautta. Vallitsevan tai enemmistön näkemysten tunnistaminen yhtä lailla arvosidonnaisiksi ja latautuneiksi näkökulmiksi on avainroolissa silloin, kun pohditaan oppimisen rakentumista yhdenvertaiseksi kaikkien oppilaiden kannalta.

Toisaalta turvallisen tilan tavoittelun ei tule johtaa jännitteiden välttämiseen tai näkökulmien latis- tamiseen: vastakkainasettelu ja konflikti voivat olla kriittisesti tarkastellen hyvin hedelmällisiä oppimistilanteita. Olennaista on teroittaa, että eri mieltä voi olla rakentavasti ja ihmisten sijaan näkökulmat voivat asettua toistensa kanssa poikkiteloin – ja ristiriitojen kanssa voi elää! Tulee myös tiedostaa, että perinteinen luokkahuone ei ole ainut eikä toivottava oppimisympäristö, jolloin on pohdittava, millainen mentaalisesti turvallinen oppimisympäristö rakentuu silloin, kun lähdetään vaikkapa vierailulle itselle vieraaseen pyhään tilaan.

LÄHTEITÄ JA LISÄLUKEMISTA:

REDCo. www.redco.uni-hamburg.de/web/3480/3481/index.html

Jackson, R. 2014. *Signposts - Policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education*. Council of Europe.

VINKKEJÄ TURVALLISEN TILAN LUOMISEKSI

ESSI IKONEN

1) Tehkää luokkahuoneesta viihtyisä

Viihtyisä tila herättää positiivisia tunteita, jotka heijastuvat mielialaan ja käytökseen. Oppilaiden kanssa voidaan yhdessä miettiä miten luokasta saataisiin viihtyisä ja miten esimerkiksi pulpetit voisi järjestää, että olisi helppo työskennellä ryhmässä, tai miten järjestäytyään kun halutaan jutella yhdessä koko ryhmän kanssa.

2) Luo pysyviä rakenteita

Selkeät rutiinit luovat oppilaille hallinnan tunnetta, koska he pystyvät ennakoimaan tulevia tapahtumia. Koulupäivissä on yleensä monenlaisia rutiineja, esimerkiksi aamupiiri ja ruokailuun meno. Rutiineja voidaan luoda myös oppitunneille. Etenkin uuden työskentelytavan ollessa kyseessä on hyvä käydä rauhassa läpi mitä eri vaiheissa tehdään. Rutiineihin on mahdollista sisällyttää luovaa toimintaa, itseohjautuvaa työskentelyä, keskustelua tai vapaata riehumista. Keskeistä on, että oppilaat tietävät mitä heiltä milloinkin odotetaan.

3) Sopikaa säännöistä ja pitäkää niistä kiinni

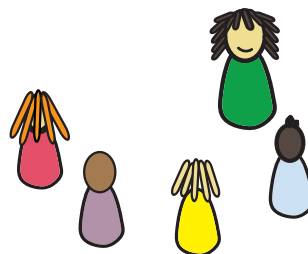
Yhdessä luodut säännöt luovat pohjaa oikeudenmukaisuuden ja välittämisen kokemukselle. Säännöt voidaan kirjata ylös ja kiinnittää luokan seinälle jolloin niihin on helppo viitata tarvittaessa. Voidaan myös sopia mitä siitä seuraa jos sääntöjä ei noudateta. Rankaisemisen sijaa on hyvä korostaa sitä, että huolehditaan yhteisestä työrauhasta ja turvallisuudesta. Luokassa voi esimerkiksi olla paikka, johon oppilas saa mennä lepäämään hetkeksi. Sääntöjä ei saa olla liikaa ja niiden tulee olla selkeitä ja opettajan kontrolloitavissa. Esimerkiksi sääntö ”kun toisella on puheenvuoro, kuuntelen” on parempi kuin sääntö ”muita tulee kunnioittaa”.

4) Ole selkeä

Epätietoisuus ja epävarmuus luovat levottomuutta, joka heikentää turvallisuuden kokemusta. Selkeät ja ymmärrettävät ohjeet luovat hallinnan ja turvallisuuden tunnetta kun oppilas huomaa, että hän ymmärtää ohjeet ja osaa noudattaa niitä. Symbolikuvien ja -esineiden käyttäminen ohjeistuksen tukena helpottaa ohjeiden ja työvaiheiden hahmottamista.

5) Ihmetelkää yhdessä

Usein valtakulttuurin arvoja ja uskomuksia pidetään itsestäänselvyytenä. Tämä saattaa vaikeuttaa erilaisten ajatusten ilmaisua ja kuulemistä ja rajata näin osan lapsista turvallisen tilan ulkopuolelle. Kunnioittava ihmettely omien ja muiden ajatusten äärellä välittää ajatusta, että erilaiset näkemykset ovat sallittuja.

6) Osoita että välität kaikista

Suuressa ryhmässä kaikkien oppilaiden huomioiminen tasapuolisesti on haastavaa. Oppilaiden ja opettajan temperamentti vaikuttavat siihen, miten paljon ja minkälaista huomiota kukin oppilas saa. Tätä luontaista ilmiötä voi tasoittaa esimerkiksi pitämällä pieniä säännöllisiä hetkiä, joissa jokainen oppilas tietoisesti huomioidaan positiivisessa hengessä (kts. esim. kolmen ruokalajin oppitunnin alkupiiri). Lempeän ja hyväksyvän huomion jakaminen erityisesti haastaville oppilaille on tärkeä viesti koko ryhmälle siitä, että lapsi on hyvä ja arvokas vaikka hän välillä epäonnistuu.

7) Ole tietoinen omasta elämäkatsomuksestasi

Meillä kaikilla on perustavanlaatuisia ajatuksia siitä mitä on olemassa ja mikä on tärkeää. Nämä ajatukset vaikuttavat toimintaamme ja siihen, mikä meistä tuntuu turvalliselta ja mikä vieraalta ja pelottavalta. Oman elämäkatsomuksen tiedostaminen auttaa erottamaan mitkä ovat välttämättömiä yhteisiä sääntöjä ja missä kohtaa erilaiset ajatukset ja toimintatavat voivat rikastuttaa yhteistä toimintakulttuuria mahdollistaen tasapuolisemman tunnustuksen erilaisille identiteeteille.

LÄHTEITÄ JA LISÄLUKEMISTA:

Hurme, K. ja Kyllönen, T. (2014) *Turvassa. Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin.* Jyväskylä: PS-kustannus.

Salovaara, R. ja Honkonen, T. (2011) *Rakenna hyvä luokkahenki.* Jyväskylä: PS-kustannus

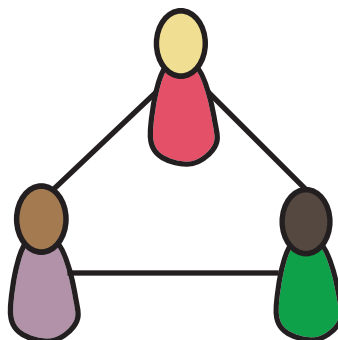
YHTEISTOIMINNALLISUUS JA ERIYTTÄMINEN

LEENA VÄTSÄNEN JA ESSI IKONEN

Yhteistoiminnallinen työskentely on ryhmätyöskentelyä, jossa jokainen ryhmäläinen tekee töitä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Keskeistä on ryhmäläisten positiivinen riippuvuus toisistaan, toisten auttaminen ja avoin vuorovaikutus: tehtävää ei voida suorittaa ilman jokaisen panosta ja tarvittaessa ryhmäläiset auttavat toinen toisiaan hoitamaan oman osuutensa. Ryhmän toiminnan ja oppimaan oppimisen kannalta on tärkeää muodostaa pedagogisesti toimivia ryhmiä sekä ohjata pienryhmiä arvioimaan omaa työskentelyään.

Opetuksen eriyttämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla oppimisprosessin sisältöä, työtapoja, ympäristöä tai oppimisen arviointia muokataan siten, että erilaiset oppijat saisivat omia kykyjä ja tarpeitaan vastaavia tehtäviä. Oppilailla voi esimerkiksi olla eritasoisia lähdemateriaaleja ja tehtäviä samasta aiheesta, erilaisia työskentelyvälineitä ja työtiloja tai erilaisia tapoja osoittaa osaamistaan. Eriyttämistä voidaan toteuttaa osana yhteistoiminnallista oppimista ainakin kahdella tavalla: oppilaat voidaan jakaa pienryhmiin siten, että samassa ryhmässä on suurin piirtein samantasoisia oppilaita, jolloin he voivat tehdä yhdessä omalle tasolleen sopivia tehtäviä tai pienryhmässä voi olla eritasoisia oppilaita, mutta tehtävänanto mahdollistaa yhteisen työskentelyn siten, että jokainen tuo oman panoksensa työhön.

Erilaista ussaa! –materiaalissa eriyttäminen on toteutettu jälkimmäisellä tavalla, eli tehtävät on suunniteltu siten, että eritasoiset oppilaat voivat työskennellä yhteisen asian äärellä. Tällöin edistyneemmät voivat tehdä enemmän ja vaativampia tehtäviä sekä auttaa heikompia tai hitaampia oppilaita.

VINKKEJÄ PEDAGOGISESTI TOIMIVIEN RYHMIEN MUODOSTAMISEEN

1) Aloita pienistä ryhmistä

Mitä nuorempia oppilaat ovat ja mitä vähemmän he ovat tottuneet työskentelemään yhdessä, sitä pienempiä ryhmien tulee olla. Aluksi voidaan työskennellä pareittain ja siirtyä siitä pikkuhiljaa kolmen ja neljän hengen ryhmiin. Luonteva etenemistapa on myös yhdistää kaksi paria neljän hengen ryhmäksi sen jälkeen kun he ovat oppineet toimimaan yhdessä pareina.

2) Luo pysyviä ryhmiä

Toimivan ryhmän muodostuminen vaatii aikaa. Lyhytkestoiset ryhmät voivat olla jossain tilanteessa paikallaan, mutta jos halutaan oppia ryhmäprosesseista ja niiden tarjoamista ongelmanratkaisua ja vuorovaikutushaasteista, pitkäkestoiset ryhmät ovat välttämättömiä. Pitkäkestoisissa ryhmissä päästään myös tehokkaammin työhön käsiksi kun sosiaalisia suhteita ei tarvitse luoda aina uudestaan. Ryhmän tuttuus luo myös turvallisuutta ja helpottaa sen jäsenien osallistumista.

3) Tehkää ryhmille säännöt ja arvioikaa ryhmien toimintaa säännöllisesti

Ryhmätyöskentelytaidot kehittyvät nopeammin kun niistä keskustellaan ja ryhmät arvioivat säännöllisesti omaa työskentelyään. Erilaista ussaa! –materiaalissa on esimerkkitaulukko, jonka avulla ryhmäläiset voivat arvioida omaa työskentelyään. Oppilaiden kanssa voidaan tehdä myös oma arviointikriteeristö. Arvioitavia kohtia ei saa olla liikaa, jotta oppilaiden on mahdollista aidosti huomioida tavoitteita. Oppilaille on hyvä antaa myös vaihtuvia rooleja ja tavoitteita. Esimerkiksi hyvä kuuntelija voi välillä harjoitella keskustelun ylläpitämistä ja puheliaampi oppilas muiden kuuntelua.

4) Luo ryhmille mahdollisuuksia saada positiivisia tunnekokemuksia yhdessä työskentelystä

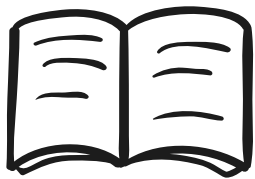
Jaetut positiiviset tunteet lisäävät ryhmän kiinteyttä ja helpottavat yhteistä työskentelyä. Ryhmätyöskentely voidaan aloittaa helpoista ja mukavista tehtävistä. Ryhmäläisiä voidaan myös säännöllisesti, esimerkiksi jokaisen työskentelyhetken jälkeen pyytää sanomaan jokaisesta ryhmäläisestä jotakin positiivista, hyödyntäen vaikkapa Erilaista ussaa! –materiaalin tähtimerkkejä.

LÄHTEITÄ JA LISÄLUKEMISTA:

Haapaniemi, R. ja Raina, L. (2014) Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus

Lavonen, Meisalo & al. Yhteistoiminnalliset työtavat. <http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/yto/yto/main.htm>. 31.5.2015.

Väisänen, L. ja Ikonen, E. Eriyttäminen opetuksessa. <http://www.seurakuntaopisto.fi/uskop-hankeet/erkka-hanke>. 31.5.2015.

RAAMATUN KERTOMUKSET ELÄMÄNTAITOJEN LÄHTEENÄ

JUHA LUODESLAMPI

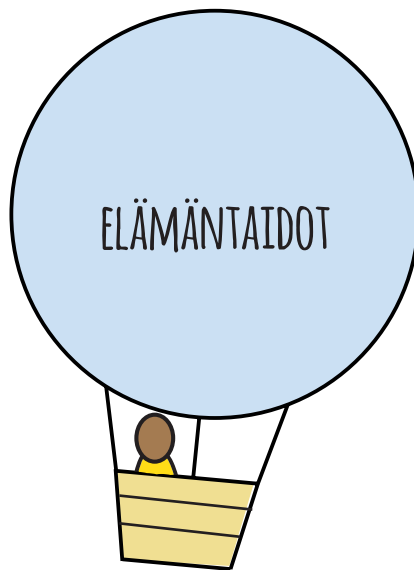
Raamatun kertomuksissa käsitellään monia ihmiselämän suuria teemoja kuten rakkautta, toivoa ja oikeudenmukaisuutta. Kertomukset tarjoavat mahdollisuuden eläytyä, harjoitella erilaisuuden kohtaamista sekä pohtia omia elämänskysymyksiä.

Raamatun kertomukset muodostavat länsimaisen kulttuurin pohjan. Niiden lukemiseen ovat vakiintuneet tietyt lukutavat. Jostakin toisesta traditiosta käsin kertomusten kärki voisi kääntyä aivan eri suuntaan. Tässä on kertomusten ydin elämäntaitojen kannalta. Samaa peruskertomusta voidaan lukea eri suuntiin elämäntilanteesta riippuen. Kertomukset muodostavat turvallisen alustan pohtia erilaisia elämän teemoja. Kertomusten työstämisessä monet kipeät asiat ovat sopivasti etäännytettyjä niin, etteivät ne tule liikaa iholle.

Esimerkiksi patriarkkakertomukset kuvaavat juutalaisten heimopäälliköiden elämänvaiheita. Abraham-kertomuksessa on useita huippukohtia, jotka ovat vakiintuneet esimerkiksi kuvataiteessa. Kun Jumala koettelee Abrahamia ja vaatii uhraamaan Iisak-pojan, ollaan syvimpien pelkojen ytimessä. Viime tipassa kaikki kääntyykin ja käy ilmi että kaikki oli vain uskollisuustestiä. Tämä raskas ja väkivaltainen teema on varmasti tutuimpia kertomuksesta luettavia asioita.

Abrahamin ympärillä on melkoinen ihmissuhdetarina. Hän kärsii vaimonsa kanssa lapsettomuudesta, kuten monet Vanhan Testamentin tärkeistä johtajista. Saara on Abrahamin sukulainen, sillä heillä on yhteinen isä. Kun Saara alkaa ikääntyä ja vaihdevuodet on reippaasti ohitettu, Abraham hankkii lapsen Hagar-nimisen palvelijan kanssa. Tämä lapsi on Ismael. Kertomuksessa tapahtuu ihme ja Saara tulee yllättäen raskaaksi. Tämä poika on Iisak. Abrahamilla on lapsia myös kolmannen naisen kanssa. Saaran kuoltua uusi vaimo, Keturah, synnyttää 6 poikaa. Abraham lähettää muualle Hagarin lapsen ja sama kohtalo on Keturahin lapsilla, jotta perintö kulkee Iisakille.

Osa Raamatun tekstin syntyajankohtana normaaleista käytänteistä – kuten sukulaisten väliset avioliitot – herättävät nykypäivänä hämmennystä. Kuitenkin kertomukset sisältävät myös teemoja, jotka puhuttelevat lukijoita aikakaudesta riippumatta. Esimerkiksi pelkästään tarkastelemalla Abrahamin nais- ja lapsiasioita voidaan reflektoida monenlaisia aikamme ihmissuhdekysymyksiä tai vaikka lapsettomuutta. Sisarpuoliteema on kertomuksessa myös eri muodoissaan löydettävissä.

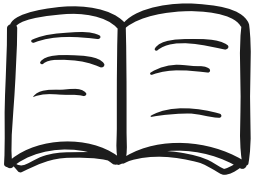

Saara ja Abraham ovat sisarpuolia. Iisak ja Ismael ovat sisarpuolia. Heidän kertomuksensa jakaantuvat Iisakin osalta Raamattuun ja Ismaelin osalta Koraaniin. Kuusi muuta heidän sisarpuoltaan jäävät sivuosiin.

Raamatun arvo kirjana ei riipu kertomusten totuusarvosta. Kaikki kertomukset ovat kertomuksena tosia ja niissä kuvattujen reaali maailman tapahtumien totuusarvo on toissijaista. Kertomukset kertovat jotain, joka on toisille uskon sisältöä ja toisille ei, mutta siinä kertomuksessa ne ovat tapahtunutta. Nykyisin samoista asioista voitaisiin kertoa monella muulla eri tavalla. Esimerkiksi ihmeiden ydin ei ole siinä tapahtuivatko ne oikeasti tai että selitettäisiinkö asia nykyisin toisin. Ihmeiden idea on ihmettelyssä.

Raamatun eksegeettisellä tutkimuksella on myös merkitys siihen miten eri elämäntilanteissa kertomuksia voidaan tarkastella. Kertomusten syntyajankohdan maailman ymmärtäminen avaa uusia tasoja. Esimerkiksi Ilmestyskirjan lukeminen ilman sen syntykontekstin ymmärtämistä on lähinnä kauhukokemus, joka houkuttelee etsimään lopun merkkejä. Kontekstitasojen avaaminen ja historialliskriittisen taustan tarkastelu tuo kertomuksiin yhteiskunnallista ulottuvuutta lisää, jolloin niiden avulla voidaan tarkastella yksilöä laajempia teemoja.

Raamatun kertomuksille on tyypillistä, että niissä käsitellään ihmisen suhdetta Jumalaan ja toisiin ihmisiin. Harvat kertomukset voidaan nähdä minäkeskeisinä, vaikka yksilön sisäistä kamppailua kuvataankin paljon. Kysymys on ihmisyyhteisön syvistä kertomuksista, niistä joissa ”olla ihmisiksi”-teeman eri ulottuvuudet toistuvat suhteessa johonkin toiseen. Elämäntaitojen osalta Raamatun kertomukset antavat siis mahdollisuuksia niin oman elämän ymmärtämisen taitoihin, lähipiiriin liittyviin ihmissuhdetaitoihin kuin myös laajempiin yhteiskunnassa tarvittaviin taitoihin kuten erilaisuuden kunnioitukseen ja katsomusten väliseen dialogiin.

ONKO RAAMATTU TOTTA? RAAMATUN TULKINTATAPOJA

ESSI IKONEN

Monesti oppilaiden Raamattuun ja uskontoon liittyviin kysymyksiin on vaikea vastata. Miksi Jumala tuhosi kaikki muut paitsi Nooan perheen? Miksi Jumala salli Jobin kärsimyksen? Miksi Raamatussa on ristiriitaista tietoa?

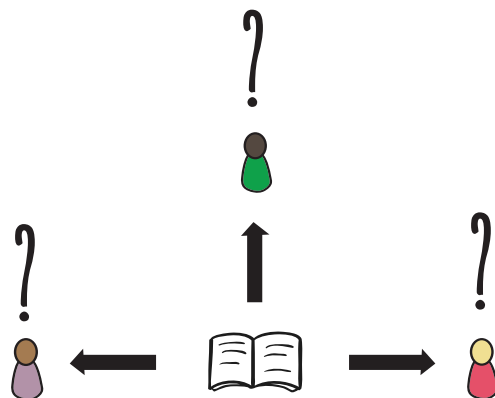
Raamattu on monisäikeinen kirja. Jo kristinuskon ensimmäisinä vuosisatoina pohdittiin, miten teksteihin tulisi suhtautua, miten niitä pitäisi lukea ja tulkita. Näihin kysymyksiin on yhä edelleen monenlaisia vastauksia. Jokaisen ihmisen oma tausta ja elämäkatsomus vaikuttavat siihen, minkälaisen ”silmälasin” läpi hän Raamattua katselee. Tässä esitellään muutamia mahdollisia lähestymistapoja. Käytännössä yksilöiden erilaiset tavat suhtautua Raamatun kertomuksiin harvoin edustavat puhtaasti yhtä tiettyä lukutapaa. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa pelastushistoriallisella tulkinnalla on perinteisesti ollut vahva asema, mutta kirkon sisältä löytyy kaikkia alla mainittuja tulkintatapoja ja niiden eri vivahteita.

Koulun uskonnonopetuksen tehtävänä ei ole määritellä oikeaa lukutapaa vaan antaa oppilaille välineitä muodostaa oma käsitys siitä, mikä on hänen oma suhteensa Raamattuun. Erilaisten lukutapojen tunteminen auttaa opettajaa tarjoamaan näitä välineitä ja kohtaamaan oppilaiden kysymyksiä. Itselle sopivan tulkintatavan tiedostaminen auttaa ymmärtämään ja kunnioittamaan muita lukutapoja.

On kuitenkin hyvä huomata, että fundamentalistinen lukutapa on ristiriidassa uskonnonopetuksen tavoitteiden kanssa, sillä uskonnon tieteellinen tarkastelu on osa uskonnonopetuksen tavoitteita (esim. POPS 2016 s.468). Historiallis-kriittinen raamatuntutkimus auttaa myös nykylukijaa ymmärtämään Raamatun kertomusten sisältöä ja sanomaa. Esimerkiksi Laupias samarialainen -vertaukseen liittyvän historiallisen taustan tunteminen avaa lukijalle ihan uudenlaisia eettisiä kysymyksiä: Tieto siitä, että samarialaiset olivat muiden juutalaisten halveksima lahko, avaa auttamisen problematiikan lisäksi pohdinnan alle myös kysymyksiä siitä, miten ’toiseuteen’ tulisi suhtautua.

Keskusteluissa uskontotunneilla on kuitenkin tärkeää antaa kunnioittavaa tilaa erilaisista taustoista nouseville äänille – myös fundamentalistisille ja uskontokriittisille. Vaikka opettajan velvollisuus on opettaa opetussuunnitelman mukaisesti ja oppilaan velvollisuutena on opiskella opetussuunnitelman määrittelemät asiat, opettaja ei saa arvottaa oppilaan osaamista hänen katsomuksensa perusteella.

Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että fundamentalistisesti ajatteleva oppilas tutustuu koulussa siihen, mitä tieteellinen tutkimus kertoo vaikkapa Raamatun synnystä, mutta saa silti itse ajatella eri tavalla. Samoin uskontokriittinen oppilas saa ajatella, että Raamattu on vain kirja muiden kirjojen joukossa, mutta hänen tulee uskontotunneilla tutustua myös uskonnollisiin tapoihin lähestyä Raamattua.

On myös hyvä muistaa, että kun lapsi kysyy, hän ei välttämättä kaipaa oikeita vastauksia vaan sitä, että aikuinen kiinnostuu pohtimaan kysymyksiä yhdessä hänen kanssaan. Monet Raamatun esiin nostamat suuret elämänkysymykset ovat inhimillisen tiedon ulottumattomissa. Siitä huolimatta – tai ehkäpä juuri sen vuoksi – elämänkysymysten pohtiminen voi tarjota hienon mahdollisuuden yhteyteen erilaisuuden keskellä: yhteinen pohdinta kantaa, vaikka vastaukset kysymyksiin olisivat erilaisia.

FUNDAMENTALISTINEN TULKINTA

Fundamentalistinen Raamatun lukutapa on syntynyt vähitellen vastareaktiona valistukselle, kriittiselle raamatuntutkimukselle ja etenkin 1900-l. alussa Yhdysvalloissa vastareaktiona Darwinin kehityso pillisille näkemyksille. Fundamentalistisen tulkinnan mukaan Raamattu on erehtymätöntä Jumalan sanaa ja myös historiallisesti tosi kuvaus kaikesta, mitä se esittää: Iso kala todellakin nieli Joonan, Jeesus ajoi demonit sikalaumaan ja Lasarus heräsi kuolleista.

Fundamentalistisessa lukutavassa Raamattu ja tiede ajautuvat ristiriitaan. Fundamentalistinen Raamatun lukija esimerkiksi hylkää evoluutioteorian ja pitäytyy Raamatun kuvauksessa maailmansynnystä. Käytännössä fundamentalistikin tekee valintoja omaan omatuntoonsa nojautuen Raamattua tulkitessaan, sillä kaikkia Raamatun ohjeita on mahdotonta noudattaa kirjaimellisesti.

PELASTUSHISTORIAALLINEN TULKINTA

Pelastushistoriallisen tulkintatavan nimekkäin edustaja on ollut sveitsiläinen teologi Oscar Cullman (1902-1999). Pelastushistoriallisen tulkinnan mukaan Raamatun keskeisen ytimen muodostaa ihmisen todistus Jumalan teoista historiassa. Pelastushistoriallisessa tulkinnassa hyväksytään se, että Raamatun teksteissä näkyy kunkin kirjoittajan ja ajankohdan käsitykset ympäröivästä todellisuudesta ja se, että kaikki Raamatun tapahtumat eivät ole historiallisesti tosia.

Tärkeänä pidetään Raamatun sanomaa Jeesuksen kautta ihmisille annetusta sovituksista ja pelastuksesta. Vaikka esimerkiksi Jeesuksen neitseellisen syntymän suhteen saatetaan olla hyvinkin vapaamielisiä, ajatellaan kuitenkin, että keskeiset Jumalan teot, kuten Jeesuksen ylösnousemus, ovat todella tapahtuneet.

EKSISTENTIAALINEN TULKINTA

Eksistentiaalinen tulkintamalli on syntynyt Saksassa ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Sen huomattavin edustaja oli teologi Rudolf Bultmann (1884–1976). Eksistentiaalisen tukinnan mukaan Raamattu ei ole erehtymätön eikä sen tarvitsekaan olla, sillä se ei ole historiallinen tai luonnon-tieteellinen oppikirja. Keskeistä Raamatusta on sen eksistentiaalisiin kysymyksiin liittyvä yleisinhimillinen sanoma, esimerkiksi kysymykset elämän mielekkyydestä ja tarkoituksesta.

Bultmann ajatteli, että Raamatun sanoma on riisuttava myyteistä, jotka heijastavat Raamatun syntyajan maailmankuvaa ja historiakäsitystä, jotta se tulisi nykyihmiselle ymmärrettäväksi. Bultmannin oppilaat kuitenkin ymmärsivät myyttisten kertomusten ajattoman voiman. Niiden avulla voidaan tavoittaa ihmismielen syvätasoja, joita asiategsti ei tavoita.

KONTEKSTUAALINEN TULKINTA

Raamatun kontekstuaalisessa tulkinnassa korostetaan tulkinnan riippuvuutta siitä ympäristöstä, jossa Raamattua luetaan. Erilaisille kontekstuaalisille tulkinnoille yhteisiä teemoja ovat vapauden ja tasa-arvon sekä uskon, toivon ja rakkauden korostaminen.

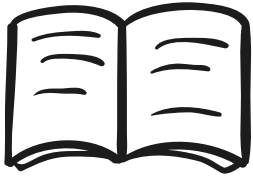
Esimerkiksi latinalasiamerikkalainen vapautuksen teologia tulkitsee kristinuskkoa köyhyyden ja sorron kohteena olevien näkökulmasta ja nostaa esiin Raamatusta toivon, oikeudenmukaisuuden, solidaarisuuden ja lähimmäisenrakkauden teemoja. USA:ssa ja Etelä-Afrikassa 'musta teologia' puolestaan on nostanut esiin rotujen välisen tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiä. Feministinen teologia puolestaan on nostanut esiin Raamatun kertomusten naisahmojen elämäntapaaloita ja paljastanut perinteiseen miehiseen raamatuntulkintaan sisältyviä vallankäyttörakennelmia.

LÄHTEITÄ JA LISÄLUKEMISTA:

Kuula, K., Nissinen, M. ja Riekkinen, W. (2003) *Johdatus Raamattuun*. Helsinki: Kirjapaja

Lehtipuu, O. *Raamatun tutkimus ja tulkinta*. <http://www.helsinki.fi/teol/kurssit/ekse/print2.html>.

Räisänen, H. (2001) *Raamattunäkemyistä etsimässä*. Verkkojulkaisu: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/3794/raisanen-raam.pdf?sequence=2>

MITEN RAAMATUN KIRJAT OVAT SYNTYNEET?

ELINA PERTTILÄ

Raamatusta puhutaan usein yhtenä kirjana, mutta osuvampaa olisi mieltää Raamattu kirjastoksi, jossa on useita kymmeniä erilaisia kirjoja. Raamatun kirjat ovat syntyneet pitkän ajan kuluessa, ja jokaisen kirjan kohdalla sen syntyprosessi pitää selvittää erikseen. Raamatun kirjojen syntyhistorian kuvauksessa on tarpeen erottaa kaksi erityyppistä kysymystä:

1. Miten yksittäinen kirjoitus on syntynyt ja muuttunut aikojen kuluessa?
2. Miten valikoituivat ne kirjat, jotka tulivat osaksi juutalaisten pyhien kirjoitusten kokoelmaa (Vanha testamentti) tai kristittyjen kaanonia (Uusi testamentti)?

Näitä kysymyksiä tutkittaessa materiaalina ovat Raamatun teksti alkukielisinä, eli Vanhan testamentin tekstit hepreaksi ja Uuden testamentin tekstit kreikaksi. Tekstin lisäksi tutkimusmateriaalina ovat Raamatun kirjojen vanhat käsikirjoitukset ja eri kielille tehdyt käännökset sekä kaikki samana aikana kirjoitettu kirjallisuus ja siinä mahdollisesti esiintyvät Raamatun tekstien lainaukset ja tulkinnat. Tekstin syntyhistorian tutkiminen vaatii perehtymistä laajasti tutkittavan aikakauden uskonnolliseen ja poliittiseen tilanteeseen, käytettyihin kieliin, arkeologisiin löytöihin, maantieteeseen ja ihmisten arkielämään.

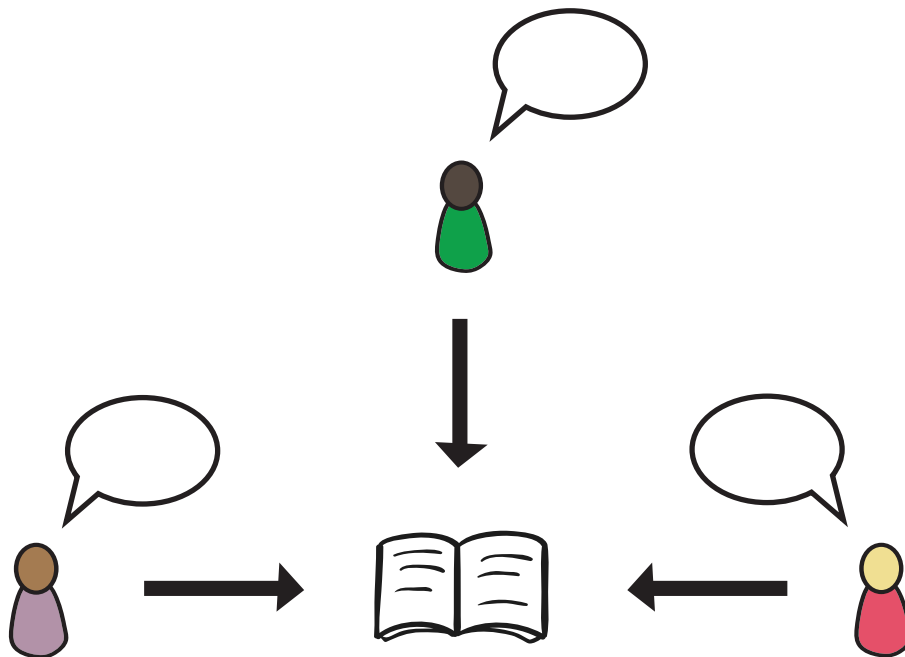

VANHAN TESTAMENTIN SYNTY

Vanhasta testamentista käytetään tutkimuksessa yleisesti nimitystä Heprealainen Raamattu (HR). Heprealaisen Raamatun syntyhistoria liittyy läheisesti juutalaisuuden historiaan, koska se on alun perin juutalaisten pyhien kirjoitusten kokoelma. HR jaetaan yleensä kolmeen osaan: laki, profeetat ja kirjoitukset.

Heprealaisen Raamatun kertomukset ovat ensin kulkeneet suullisena perimätietona sukupolvelta toiselle. Aikana ennen kirjoitettuja tekstejä ja lukutaitoa ihmiset välittivät oman suvun ja heimon perinnettä seuraaville sukupolville kertomalla tarinoita. Uudessa tilanteessa vanhaa tarinaa muutettiin sen verran, että se sopi muuttuneisiin olosuhteisiin. Tällaista tarinan päivittämistä on havaittavissa Heprealaisen Raamatun sisällä vielä senkin jälkeen, kun tekstit oli koottu yhteen. Tämän seurauksena teksteissä esiintyy epä johdonmukaisuutta ja saman asian kertomista useilla eri tavoilla. Vanhan testamentin kirjoille onkin mahdotonta nimetä yksittäisiä kirjoittajia tai tarkkoja kirjoitusajankohtia. Monien kirjojen tapahtumat sijoittuvat huomattavasti varhaisempaan aikaan kuin se aika, jolloin kirjat on kirjoitettu. Israelin valtakunnan tuho (722 eKr.) ja Juudan pakkosiirtolaisuus Babiloniassa (586 eKr alkaen) ovat kiinne kohtia kirjojen ajoittamisessa. Vanhimmat tekstit ovat peräisin ajalta ennen Israelin valtakunnan tuhoa, 500-luvulla eKr. on koottu ja muokattu useita kirjoja (esim. 5. Mooseksen kirja), ja nuorin kirja on Daniel (160-l. eKr.). HR:n kokonaisuus oli vakiintunut n. 100 jKr., minkä jälkeen sitä pyrittiin kopioimaan muuttumattomana.

Vanhan testamentin lisäksi Raamattuun kuuluu Uusi testamentti. Uusi testamentti sisältää neljä Jeesuksen elämästä kertovaa evankeliumia (Matteus, Markus, Luukas ja Johannes), historiateoksen nimeltä Apostolien teot, joka kertoo Jeesuksen seuraajien toiminnasta Jeesuksen kuoleman jälkeen sekä Paavalin kirjeitä. Lisäksi UT:ssa on muitakin kirjeitä sekä Ilmestyskirja, joka sisältää nimensä mukaisesti ilmestyksiä eli näkyjä. Vanhimpia UT:n kirjoituksista ovat Paavalin kirjeet, jotka Paavali kirjoitti perustamilleen seurakunnille 50-luvulla, siis vain parikymmentä vuotta Jeesuksen kuoleman jälkeen.

Jeesuksen elämään liittyvät kertomukset levisivät ensin tarinoina, joita kerrottiin muistinvaraisesti. Jeesuksen kuoleman jälkeen näitä tarinoita alettiin tallentaa kirjalliseen muotoon, ja näin syntyivät evankeliumit. Evankeliumeista vanhin on Markus (n. 70 jKr.), ja hänen teostaan ovat käyttäneet omiensa pohjana sekä Matteus että Luukas. Johannes on evankeliumeista nuorin, ja se poikkeaa tyyliltään kolmesta edeltävästä. Evankeliumien kirjoittajilla on kullakin omia painotuksiaan, joita huomaa esimerkiksi vertaamalla samaa kertomusta eri evankeliumeissa tai tutkimalla kunkin kirjoittajan erityismateriaalia (aines, joka ei esiinny muissa evankeliumeissa).

Uuden testamentin kokoelma on muotoutunut pitkän ajan kuluessa. Vain osa vuosien 50-150 välillä kirjoitetuista, Jeesukseen ja hänen seuraajiensa elämään liittyvistä, kirjoituksista päätyi osaksi kristittyjen kaanon (l. ohjeellisten kirjoitusten kokoelmaa). 300-luvulla suurin osa UT:n kirjoituksista oli vakiinnuttanut asemansa osana kaanon. Tämän jälkeen kirjojen tekstiä ei enää muutettu.

LÄHTEITÄ JA LISÄLUKEMISTA:

Vanhan testamentin kaanon: <http://www.helsinki.fi/teol/pro/emo/tutkimuksen/kaanon2.html>

Uuden testamentin kaanon: <http://www.helsinki.fi/teol/pro/emo/tutkimuksen/kaanon.html>

Myllykoski M., Järvinen, A. (toim.): *Varhaiskristilliset evankeliumit*. Yliopistopaino, 1997.
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/16151>

Nissinen M., Kuula K., Riekkinen W.: *Johdatus Raamattuun*. Kirjapaja, 2008.

Jutta Jokiranta (toim.): *Aarre saviastioissa. Qumranin tekstit avautuvat*. (Erityisesti Raija Sollamon artikkeli ”Qumranin tekstit ja Vanha testamentti”). Kirjapaja, 2009.